

Levert fészkek között Nagy Zsuka: *küllők, sávok*, Orpheusz Kiadó, 2017.

Már semmi sem ugyanaz. Szinte fáj ez az örökös változás. Ám szerencsére még itt toporognak körülötünk – és bennünk – az emlékek, az alig halványuló képek, még képesek vagyunk őrizni az őrizhetőt, ami a miénk, kizárólag a miénk. S ez igazán nem sok. Egyetlen bicikkel bejárható az egész világunk. Ezt teszi Nagy Zsuka is, aki nagyon is célzatosan választotta verseskötete címéül a *küllőket* és a *sávokat*. A küllők – karcsúságuk ellenére – hatalmas erejűek, és jelentős teher cipelésére alkalmasak. (Ami szükséges, mert az emlékeknek is komoly súlyuk van.) Ugyanakkor összetartják, összefogják az összetartozót. A sávok elsősorban a választható utat jelentik.

Az út kijelölése saját döntés – akkor is, ha a körülményektől sohasem tekinthetünk el. Ahogy az is, hogy miként járjuk be a választott utat, hol, hányszor fordulunk meg, térünk vissza, vagy jutunk éppen zsákutcába, illetve másokat előzve igyekszünk-e célba érni, vagy csapatban haladunk, vagy teljesen önálló útvonalterv alapján mindenkitől függetlenül közlekedünk – netán a véletlenre bízunk az iránymutatást. Költőnk bizonyítottan és vállaltan a saját útját járja: „mindig megszegem a kreszt / nemcsak a sárga csíkok közt tekerek / [...] padkázok ugratok balról jobbra megyek / sötétben fényvisszaverek” (*tájkamera*).

Nagy Zsuka nem veszi fel azt a gyilkos tempót, amit a környezet diktál, nem célja eszeveszetten száguldozni, mert nem akar az idő foglyává válni, inkább lassítja a rohanást, és komoly szerepet szán a figyelemnek. A biciklis tempó ugyanis alkalmas a báméskodásra, a meditálásra. És olyan utakat is bejárhat, ahol az elegáns verdákkal lehetetlen közlekedni. Ezért többet láthat. Olykor a forgalommal szemben is haladhat. És nem kell benzinkutakat útba ejtenie, a dugókat is elkerülheti laza szlalomokkal, ám bármelyik kocsmánál leparkolhat. Így válik a kerékpár egyúttal a szabadság jelképévé is.

Persze kevesen képesek – vagy kevesen akarnak – ebben a tempóban élni. Sokakat elragad a hév, sietni vágnak, s csak magukért élni, magukkal törődni. „Gyomorhajos világ ez” – állapítja meg keserűen a költő (*Secondhandword*). Az örökös változás – még

ha némelyek fejlődésként címkézik is – gyötrő eredményeket hoz: „a törzsvendégek meghaltak / megint / üres a hodály / a szív a gyomor a máj / csak kísértetek vannak” (*Fehér egér*). Ijesztő, ahogy saját környezetében is magára marad az ember: „mindenhol / otthon vagy és sehol sem keresnek” (*Kis nyíri*).

De mi is az otthon? Van, akinek igazi szeretetvárat jelent: „az otthon az ahol enni kapok és inni / ahol kicserélik a sebemen a kötést / ahol sokáig lehet aludni ahol el lehet bújni / a világ elől ahol anya van meg apa / ahol kitakar egy rossz álom és anya betakar” (*kötés*). Másoknak „az otthon levert fészkek” (*kötés kettő*), mert a hiányokat és a fájdalmakat szaporítja („az otthon az ahol nem tudsz gyermeket nemzeni / nekem és én nem tudlak minket kihordani a szívem alatt / csak az szívemben az otthon ahol örökbe fogadtuk / a meddőséget...”). És akadnak, akik számára az otthon kényszerlakhely: „az otthon az ahová betettek amikor megszületted / mert az anyád lemondott rólad / [...] az otthon az ahonnan / szabadulnál egy családba ahol van saját gyerekkorod” (*kötés hat*). Ugyanaz – és mégsem ugyanolyan.

A költő tágabb otthona a Nyírség. A civilizáció persze már kikezdte ezt a tájat is, de alkalmanként még felbukkan valamikori jellegzetességeiből egy-egy parányi morzsa. Mint például a pásztor, akinek „szemében zöldes kék a pusztá / összeragadt puliszőr a szemefehérje ugat a nyájra a botjára támaszkodva nézi / hogy teszi tönkre a földet a civilizáció” (*tájember*).

Szociografikus pontosságú a leírás, amellyel Nagy Zsuka a megmaradást jellemzi: „berögzült mozdulatokkal él a vidék ugyanazzal segít amivel öl egy szál / kolbászért kalácsért néha nem kérnek hanem ölnek és a vének holtan is / gereblyézik a földet tépik a dudvát tanulni küldik a házat és az utcát” (*bicikliút kettő*).

A harmadik megtartó erő a szerelem. Szerelem csak egyféle van: észvesztő és elementáris erejű. Nagy Zsuka ezt a mindent elsöprő erejű érzelmet tökéletes pontossággal vetíti elénk a hétköznapi példáival körülírva: „mióta szeretlek / tele van a hűtőm mint a szívem / kevesebb vitamint szedek / leviszem reggel a szemetet / mióta szeretlek nem nézek / a lábam elé borul a bicajom / [...] mióta szeretlek nincs

másom / csak a te időd senkim sincs / csak te vagy” (m3). Az „egyek vagyunk”, az „én te vagyok” gondolata fogalmazódik meg az m6 alábbi soraiban: „mióta szeretlek... / nem takar ki éjjel a magány / egy szoba egy stég egy vers vagyunk”.

Az út azonban (miként azt a címbeli „sávok” is jelzik) sohasem egyenes vonalú. Törések, elágazások tarkítják. Mint ismeretes, a szerelmi lángolás sem tart örökké. A legmagasabb hőfok pillanataiban jobbra az elvakítottság dominál. Később már árnyaltabbá válnak az érzések. Ahogy a szerelmi nyarat felváltja az ősz, szembetűnőkké válnak olyan elemek is, amelyek korábban árnyékban maradtak: „még sohasem kaptam szeretkezés előtt virágot / engedem csinálja ahogy tanulta előttem / vágyakozó nőktől érzem felesége gyönyörét / tudom ő hogyan szerette” (ősz).

A kérdés csak az, hogy marad-e még idő, erő és akarat egy új tavaszra, vagy az árnyék véglegesen elhatalmasodik: „ejtettük egymással szemben a vádakat / egymás leszerelését indítványoztuk / [...] kapargatjuk egymást le mint a sörösüvegekről a címkéket / mindig ott marad egy kicsi de azt már úgy hagyjuk örökre” (szobanyár – 10. kaparás).

Az élet (akármelyik sávot használjuk is) alapvetően a pusztulás felé vezet, s ezzel a gondolattal – bármilyen nehéz is elfogadni – meg kell barátkozni. A veszteségek számbavétele is része a mindennapjainknak: „hová lesznek a kendős nénik a buszról / a vonatról a piacról” (néni a buszon). Mégis nehéz szembesülni azzal, hogy előbb vagy utóbb a legközvetlenebb hozzátartozóinkat is elveszithetjük: „anyát kipakolták azt mondta ő már nem is nő / csak orvosi protokoll / [...] apa egyszer fellökte anyát sírt és én is / lent ültünk a ház előtt mert apa nem engedett / be” (anya és a negyven év).

A betegségekkel és leépüléssel együtt járó öregedés okozza a legnagyobb fájdalmat: „idegen kezek / tisztába tesznek / retardált szégyen // a kórterem katarzisa / hogy vannak még álmaid / arról hogy hazáérsz / hogy járni tudsz újra // ez a hazugság katarzisa // a szívé pedig mikor a fiad / kiveszi a protézised és megtisztítja / megtöröl felöltötöt betakar // ránézel és mint akit sosem láttál / megkérdezed tőle maga kicsoda” (katarzisa). Persze van egy másik fájdalom is, ami abból az emberi kényszerből fakad, hogy mindig

mindent összevet, összehasonlít, és nehezen viseli a méltánytalanságot. Márpedig a méltánytalanság is része az életünknek. Ahogy a hazugság is: „azt szeretik aki sosem segít semmit sem / aki hazudni tudja hogy jön de sosem indul el / aki tudja hogy van mit számon kérni és / nem bocsát meg soha elfordul ha sír az anyja / leszidja hogyha már nem szobatiszta” (azt). De része az életünknek a könyörület és a megbocsátás is. Így kalauzol vissza bennünket a költő a szeretetvárbá – ahonnan elindultunk.

A szeretet a legerősebb kapaszkodó. Minden küllőszál ebből ered. De akad hely, ahová nem jutnak el a szeretet morzsái. Nagy Zsuka megfesti ezt a pólust is – és lássuk be, tényleg „szörnyű lehet mikor / egy gázrózsa az egyetlen virág” (hommage). E ponton nagyon is helyénvaló a tragikus sorsú költőtársat, Borbély Szilárdot megidéző vers felszisszenése: „a világ nincs a helyén. / kérdezném tőletek. hol a helye” (táviratok). Emellett több, főhajtás értékű tisztelgő írás található a gyűjtemény végén. Ilyen például a Nyíregyházán annyira otthonos rádiós-újságíróra, Antall Istvánra emlékező költemény is: „meggondolta magát az Isten és hátrafelé mászik az / útján az ember mint a rák a múltban keresi kincseit” (dúkok).

A leltárihiány persze folyton nő. Csak a tárgyak maradnak. Használóik, viselőik már egy másik dimenzióból figyelik tétova gesztusainkat: „tárgyak van bűvkörük ha nem akarjuk akkor is / nagy ebből ivott utoljára felöltötöttem elment pisilni / megfésülködött ezt csinálta utoljára otthon / [...] milyen nagyvonalú az élet egy utolsó fésülködés / és megyünk a halálba” (csésze).

Az utolsó szakasz írásai között – Juhász Gyula, Kosztolányi vagy éppen Bródy János szövegére alapozva – néhány kitűnő parafrázis is fellelhető, amelyek a Kállói úti fáktól egészen a laza álmok közt tengődő Krúdyig kalauzolják az olvasót.

Nagy Zsuka értő gondossággal építette fel kötetét. A ciklusok szinte egymásba kapaszkodnak – csupán egy-egy kép választja el (köti össze) őket. Fekete József Jofó remek illusztrációi az adott szakaszban megfogalmazott versgondolatok képi összefoglalói. Az írások pedig döccenők nélkül vezetnek át bennünket az életszakasz-sávok között.

Oláh András